

PEDAGOGIK MAHORAT

9
2023

ISSN 2181-6883

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

9-son (2023-yil, oktabr)

Jurnal 2001-yildan chiqa boshlagan

Buxoro – 2023

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

2023, № 9

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrda qarori bilan **pedagogika** va **psixologiya** fanlari bo‘yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo‘lgan zaruriiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnal 2001-yilda tashkil etilgan.

Jurnal 1 yilda 12 marta chiqadi.

Jurnal O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2016-yil 22-fevral № 05-072-sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Muassis: Buxoro davlat universiteti

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko‘chasi, 11-uy
Elektron manzil: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

TAHRIR HAY‘ATI:

Bosh muharrir: Adizov Baxtiyor Rahmonovich – pedagogika fanlari doktori, professor

Mas’ul kotib: Sayfullayeva Nigora Zakiraliyevna – pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Begimqulov Uzoqboy Shoyimqulovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Navro‘z-zoda Baxtiyor Nigmatovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mahmudov Mels Hasanovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Ibragimov Xolboy Ibragimovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Rasulov To‘lqin Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor

Yanakiyeva Yelka Kirilova, pedagogika fanlari doktori, professor (N. Rilski nomidagi Janubiy-G‘arbiy Universitet, Bolgariya)

Andriyenko Yelena Vasilyevna pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya)

Romm Tatyana Aleksandrovna pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim instituti, Novosibirsk, Rossiya)

Chudakova Vera Petrovna, psixologiya fanlari nomzodi (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Ukraina)

Hamroyev Alijon Ro‘ziqulovich – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent

Qahhorov Siddiq Qahhorovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Mahmudova Muyassar, pedagogika fanlari doktori, professor

Kozlov Vladimir Vasilyevich, psixologiya fanlari doktori, professor (Yaroslavl davlat universiteti, Rossiya)

Tadjixodjayev Zokirxo‘ja Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor

Amonov Muxtor Raxmatovich, texnika fanlari doktori, professor

O‘rayeva Darmonoy Saidjonovna, filologiya fanlari doktori, professor

Durdiyev Durdimurod Qalandarovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Mahmudov Nosir Mahmudovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Chariyev Irgash To‘rayevich, pedagogika fanlari doktori, professor

Qiyamov Nishon Sodiqovich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Ro‘ziyeva Dilnoza Isomjonovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Qurbonova Gulnoz Negmatovna, pedagogika fanlari doktori (DSc)

To‘xsanov Qahramon Rahimboyevich, filologiya fanlari doktori, dotsent

Nazarov Akmal Mardonovich, psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Jumaev Rustam G‘aniyevich, siyosiy fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nurulloev Firuz No‘monjonovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Navruz-Zoda Layli Baxtiyorovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ МАСТЕРСТВО

Научно-теоретический и методический журнал

№ 9, 2023

Решением Высшей аттестационной комиссии при Кабинете Министров Республики Узбекистан от 29 декабря 2016 года журнал включён в перечень изданий, рекомендованных для публикации научных результатов статей по направлениям «Педагогика» и «Психология».

Журнал основан в 2001 году.

Журнал выходит 12 раз в год.

Журнал зарегистрирован Бухарским управлением агентства по печати и массовой коммуникации Узбекистана.

Свидетельство о регистрации средства массовой информации № 05-072 от 22 февраля 2016 г.

Учредитель: Бухарский государственный университет

Адрес редакции: 200117, Узбекистан, г. Бухара, ул. Мухаммад Икбол, 11.

E-mail: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Главный редактор: Адизов Бахтиёр Рахманович – доктор педагогических наук, профессор

Ответственный редактор: Сайфуллаева Нигора Закиралиевна – доктор философии педагогических наук (PhD)

Хамидов Обиджон Хафизович, доктор экономических наук

Бегимкулов Узакбай Шаимкулович, доктор педагогических наук, профессор

Навруз-заде Бахтиёр Нигматович, доктор экономических наук, профессор

Махмудов Мэлс Хасанович, доктор педагогических наук, профессор

Ибрагимов Холбой Ибрагимович, доктор педагогических наук, профессор

Расулов Тулкин Хусенович, доктор физико-математических наук, профессор

Янакиева Елка Кирилова, доктор педагогических наук, профессор (Болгария)

Андрienко Елена Васильевна (Институт физико-математического, информационного и технологического образования НГПУ, Новосибирск, Россия)

Ромм Татьяна Александровна (Институт истории, гуманитарного, социального образования ФГБОУ ВО НГПУ, Новосибирск, Россия)

Чудакова Вера Петровна, кандидат психологических наук (Национальная академия педагогических наук Украины, Украина)

Хамроев Алижон Рузикулович, доктор педагогических наук (DSc), доцент

Каххаров Сиддик Каххарович, доктор педагогических наук, профессор

Махмудова Муяссар, доктор педагогических наук, профессор

Козлов Владимир Васильевич, доктор психологических наук, профессор (Ярославль, Россия)

Таджиходжаев Закирходжа Абдусаттарович, доктор технических наук, профессор

Аманов Мухтор Рахматович, доктор технических наук, профессор

Ураева Дармоной Саиджановна, доктор филологических наук, профессор

Дурдиев Дурдимурад Каландарович, доктор физико-математических наук, профессор

Махмудов Насыр Махмудович, доктор экономических наук, профессор

Олимов Ширинбой Шарофович, доктор педагогических наук, профессор

Чариев Иргаш Тураевич, доктор педагогических наук, профессор

Киямов Нишон Содикович, доктор педагогических наук, профессор

Шомирзаев Махматмурод Хурамович, доктор педагогических наук, профессор

Рузиева Дилноза Исомжоновна, доктор педагогических наук, профессор

Курбонова Гулноз Несматовна, доктор педагогических наук (DSc)00

Тухсанов Кахрамон Рахимбоевич, доктор филологических наук, доцент

Назаров Акмал Мардонович, доктор философии психологических наук (PhD), доцент

Жумаев Рустам Ганиевич, доктор философии политических наук (PhD), доцент

Нуруллоев Фируз Нумонжонович, доктор философии педагогических наук (PhD)

Навруз-заде Лайли Бахтиёровна, доктор философии экономических наук (PhD)

PEDAGOGICAL SKILLS

The scientific-theoretical and methodical journal

№ 9, 2023

By the decision of the Higher Attestation Commission under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan dated December 29, 2016, the journal was included in the list of publications recommended for publishing scientific results of articles in the areas of «Pedagogy» and «Psychology».

The journal was founded in 2001.

The journal is published 12 times a year.

The journal is registered by the Bukhara Department of the Agency for Press and Mass Communication of Uzbekistan.

The certificate of registration of mass media № 05-072 of 22 February 2016

Founder: Bukhara State University

Publish house: 200117, Uzbekistan, Bukhara, Muhammad Ikbol Str., 11.

E-mail: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

EDITORIAL BOARD:

Chief Editor: Pedagogical Sciences of Pedagogy, Prof. Bakhtiyor R. Adizov.

Editor: Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Nigora Z. Sayfullaeva

Doctor of Economics Sciences Prof. Obidjon X. Xamidov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Uzokboy Sh. Begimkulov

Doctor of Economics Sciences, Prof. Bakhtiyor N. Navruz-zade

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Mels Kh. Mahmudov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Holboy I.Ibragimov

Doctor of Physical and Mathematical Sciences (DSc), Prof. Tulkin Kh. Rasulov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Yelka K. Yanakieva (Bulgaria)

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Andrienko Yelena Vasilyevna (Russia)

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Romm Tatyana Aleksandrovna (Russia)

Candidate of Psychology, Vera P. Chudakova (Kiev, Ukraina)

Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Doc. Alijon R. Hamroev

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Siddik K. Kahhorov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof.M.Mahmudova

Doctor of Psychology, Prof. Vladimir V. Kozlov (Yaroslavl, Russia)

Doctor of Technical sciences, Prof. Zakirkhodja A. Tadjikhodjaev

Doctor of Technical sciences, Prof. Mukhtor R.Amanov

Doctor of Philology, Prof. Darmon S. Uraeva

Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Prof. Durdimurod K. Durdiev

Doctor of Economics, Prof. Nasir N. Mahmudov

Doctor of Pedagogical Science, Prof. Shirinboy Sh. Olimov

Doctor of Pedagogical Science, Prof. Irgash T. Chariev

Doctor of Pedagogical Science, Prof. Nishon S. Kiyamov

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Maxmatmurod X. Shomirzaev

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Dilnoza I. Ruzieva

Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Gulnoz N. Qurbonova

Doctor of Philology, Doc. Qahramon R.Tuxsanov

Doctor of Psychology, Doc. Akmal M. Nazarov

PhD in Political Sciences, Doc. Rustam G.Jumaev

PhD in Pedagogical Sciences, Firuz N. Nurulloev

PhD in Economics Sciences, Layli B. Navruz-zade

MUNDARIJA

№	Familiya I.Sh.	Mavzu	Bet
DOLZARB MAVZU			
1.	<i>ELOV Ziyodullo Sattorovich</i>	Suitsidial xulq-atvorning zamonaviy psixologiyada o'rganilishi: tahlillar va nazariyalar	8
2.	<i>QODIROV Obid Safarovich</i>	Tarbiyasi qiyin o'smirlar xulq-atvori bilan bog'liq ijtimoiy-psixologik muammolar	17
PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA			
3.	<i>AXADOVA Komila Said qizi</i>	Raqamlashtirish jarayonida muhandislarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik shart-sharoitlari	22
4.	<i>ESHMURADOV Olmosbek Elamanovich</i>	Oila barqarorligi uchun o'smir o'gil bolalarda oila kompetentini shakllantirish	30
5.	<i>ISMATOVA Dilafruz Tuymuratovna, BO'RONOVA Kamola Baxtiyorovna</i>	Muammoli oilalarga psixologik xizmatni tashkil etishning o'ziga xos jihatlari	34
6.	<i>ISMOILOVA Nurjaxon Zuxuriddinovna</i>	Talabalarda stressga barqarorlik va o'z-o'zini baholashning psixologik bog'liqligi	38
7.	<i>JULMATOVA Saodat Jur'atjonovna</i>	Musiqqa psixologiyasi tarixi	43
8.	<i>MAMIROV Azim Холмурзаевич</i>	Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini kasbiy o'zini-o'zi rivojlantirish sifatlarini shakllantirish	49
9.	<i>MIRZOYEV Dilshod Po'lotovich</i>	Oliy ta'lim muassasalarida mutaxassislik fanlarni innovatsion metodlar orqali o'qitishni takomillashtirish	53
10.	<i>MIRZAAXMEDOVA Gulshanoy Мансуржон қизи</i>	Bo'lajak tarix o'qituvchilarida analitik tafakkurni shakllantirishning zarurati	58
11.	<i>OLIMOVA Firuza Aslonovna</i>	Bo'lajak pedagoglarda stressli holatlarga barqarorlikni shakllantirishining ijtimoiy-psixologik omillari	63
12.	<i>QULIYEVA Shahnoza Halimovna</i>	Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda ta'lim mazmunini tanlash tamoyillari	69
13.	<i>RASULOV Xaydar Raupovich, MUZAFFAROVA Mohinur Umarovna</i>	Maktab o'quvchilarining deduktiv tafakkurini rivojlantirish yo'llari haqida	74
14.	<i>RUSTAMOV Shavkat Shuxratovich</i>	Talabalarni innovatsion kompetentligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	81
15.	<i>SHOYMARDONOVA Muxsina Raxmatovna</i>	Maktab o'qituvchilari orasida innovatsion faoliyatga ijobiy munosabatni rivojlantirishning pedagogik kompetensiyalari	87
16.	<i>TO'YMURODOV Abdurahmon Shuhrat o'g'li</i>	Favqulodda holatlarda harbiy xizmatchilarda kasbiy so'nishni keltirib chiqaruvchi omillar va ularning klassifikatsiyasi	92
17.	<i>ZARIPOVA Gulbahor Kamilovna</i>	Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchi shaxsini shakllanishida pedagogik yondashish va uning kasb egallashida yetakchi ahamiyati	98
18.	<i>ДАУЛЕТОВА Гузал Муратбаевна</i>	Ўсмирларнинг ҳарбий академик лицей ҳаётига мослашишининг ижтимоий - психологик хусусиятлари ва мезонлари (“Темурбеклар мактаби” ҳарбий академик лицейи мисолида)	107
19.	<i>ИНОҚОВ Бахтиёр Рахимжонович</i>	Тезкор-кидирув ходимларида муваффақиятга эришиш мотивлари ривожланишининг психологик омиллари	113

20.	<i>МУСАЕВА Нодира Низомовна, МУСАЕВА Нафиса Азимжоновна, ЛИТВИНА Виктория Богдановна</i>	Технология модульного обучения, основанная на предметно-деятельностном подходе	118
21.	<i>ОМОНОВ Азиз Носир ўгли</i>	Ички ишлар органи ходимларида ижтимоий интеллектнинг илмий-психологик асослари	124
22.	<i>РАХИМОВА Индира Игоревна</i>	Влияние ценностей на социальную активность	129
23.	<i>САИДВАЛИЕВА Шодия Рихсихужа кизи</i>	Концептуально-системообразующие подходы в исследовании этнического самосознания	133
24.	<i>ТАИРОВА Мадинабону Бахтияровна</i>	Бўлажак тарбиячиларда касбий фаолиятларини ривожлантириш муаммосининг назарий манбаларда ёритилиши	138
25.	<i>УРИНОВА Шарофат Ахтамовна</i>	Талабалар клиник тафаккурини шакллантиришда вазиятли топшириқлардан фойдаланиш	143
26.	<i>ҲАКИМОВ Жамшид Октямович</i>	“Информатика ва АКТ” курсини ўқитишда инновацион шакллар ва таълим тизимини қуриш тамойиллари	147
27.	<i>SATTAROVA Gulnora Ikromovna</i>	Jismoniy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan o‘smirlar hissiy va irodaviy sifatlarining korrelyatsiasi	151
28.	<i>НИКМАТОВ Ақмал Sadulloevich</i>	Nevrolog-shifokorlarning ijtimoiy-psixologik kompetentligi rivojlantirishning o‘ziga xos jihatlari	158
МАКТАБГАЧА ВА БОШЛАГ‘ИЧ ТА‘ЛИМ			
29.	<i>ADIZOVA Nigora Baxtiyorovna</i>	Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining divergent tafakkurini rivojlantirishda ta‘lim-tarbiyaning ahamiyati	163
30.	<i>ADIZOVA Nodira Baxtiyorovna</i>	Boshlang‘ich ta‘limda o‘quvchilarni kamol toptirishda muammoli ta‘lim texnologiyasining o‘rni	168
31.	<i>AXMEDOVA Zarrina Jamilovna</i>	Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarni moslashuvining pedagogik-psixologik xususiyatlari	173
32.	<i>JUMAYEV Umedjon To‘raqulovich</i>	Art-terapiya vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning kreativ tafakkurini rivojlantirishning nazariy asoslari	179
33.	<i>QAYIMOV Laziz Mirzo o‘g‘li</i>	Boshlang‘ich sinflarda ertaklarni o‘qitish asosida o‘qib va tinglab tushunish malakalarini takomillashtirish	184
34.	<i>SANOYEV G‘aybullo Abduraxmonovich</i>	Boshlang‘ich sinflarda ajdodlar merosidan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	190
FILOLOGIYA VA TILLARNI O‘QITISH			
35.	<i>ALMAMATOVA Manzura Shavkatovna</i>	Pedagogical basis of motivation and attitude in learning a foreign language	195
36.	<i>BAKAYEVA Rayxon Izatovna</i>	O‘qish savodxonligi funksional savodxonlikni shakllantirishning asosi sifatida	199
37.	<i>DILOVA Nargiza Gaybullayevna, BAKAYEVA Rayxon Izatovna</i>	Funksional o‘qish savodxonligini rivojlantirishda matn turlari ustida ishlash usullari	204
38.	<i>ShAROPOV Sherzod Shirinboy o‘g‘li</i>	Kooperatsiya asosida til o‘rganish xususiyatlari	213
39.	<i>РАХИМОВА Муҳаббат Эргашевна</i>	О приёме сопоставления текстов на уроке литературы	217
ANIQ VA TABIIY FANLARNI O‘QITISH			
40.	<i>QAHHOROV Siddik Qahhorovich, JAMILOV Yusuf Yunus ugli</i>	Results of research on the use of software to improve the quality of education	223
41.	<i>RAKHIMOV Nasriddin Nomozovich, BEGMATOV Akram Khasanovich, HAQNAZAROVA</i>	Methods of teaching trigonometric equations and inequalities using the properties of geometric shapes	230

	<i>Khurshida Kenjayevna</i>		
42.	<i>SUYUNOVA Yulduz Axmatovna</i>	Texnik mexanika fanida talabalarning amaliy bilimlarini rivojlantiradigan metodologik yondashuv va tamoyillar tavsifi	236
43.	<i>JUMAYEV Jo'ra, SHAMSIDDINOVA Maftunabonu Ulug'bek qizi</i>	Aniq integral mavzusini o'qitishda Python grafik imkoniyatlaridan foydalanish	240
44.	<i>XUSANOV Zafar Jo'raqulovich</i>	Methodological features of teaching Physics at the University	246
45.	<i>TO'RAYEV Rasul Nortojoyevich</i>	Interfaol metodlar asosida matritsa va chiziqli tenglamalar sistemasining kimyoga tatbiqini o'rganish	250
46.	<i>KARSHIBOYEV Shavkat Esirgapovich, MAXMUDOV Furqat Jumaboevich</i>	Pedagogika oliy o'quv yurtlarida fizika fanidan laboratoriya darslarida LabView dasturiy vositasidan foydalanishning afzalliklari	256
JISMONIY MADANIYAT VA SPORT			
47.	<i>ЯРАШЕВ Комил Дехконович</i>	Методические подходы к решению проблемы формирования управленческих компетенций студентов по специальности физическая культура и спорт	262
48.	<i>XASANOV Ilyos To'ychiyevich</i>	Kurashchilarni texnik harakatlarga o'rgatishda raqamli texnologiyalarni qo'llash metodikasi	266
SAN'AT			
49.	<i>MAMATOV Dilshod Qodirovich</i>	Talabalarning kognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishda chizmachilik fanining o'rni	271
50.	<i>TURAYEV Xumoyiddin Abdug'afforovich</i>	Talabalarning loyihalash-konstruktorlik kompetentligini rivojlantirish texnologiyasini takomillashtirish	276
51.	<i>РЕЖАМЕТОВА Нулуфар Илхамовна</i>	Педагогическая диагностика музыкальной компетентности дошкольников на основе традиций и новаций	280
IQTISODIY TA'LIM VA TARBIYA			
52.	<i>SAYFULLAEVA Nigora Zakiraliyevna</i>	Prerequisites for strengthening the integration of education, science and production in the conditions of regional universities	284
MA'NAVIYAT VA TARBIYA			
53.	<i>SULTONOV Akram Ikromovich</i>	Tarbiyasi og'ir o'smirlarda milliy axloqiy qadriyatlarimizga xos sifatlarni shakllantirishda oila, maktab va mahalla hamkorligi	289
54.	<i>TOSHEVA Dildora Iskandarovna, AHMADOVA Mahbuba Shavkat qizi</i>	Shaxs tarbiyasida Alisher Navoiy asarlarininig o'rni	295
55.	<i>SAIDOVA Yulduz Zamon qizi</i>	Barkamol avlod ma'naviy tarbiyasining muhim tarkibiy qismi	302
56.	<i>ХАЙРУЛЛАЕВ Чору Казакович</i>	Баркамол инсон тарбиясида Ибн Сино маънавий меросининг ахамияти	307
PEDAGOGIK TA'LIMOTLAR TARIXI			
57.	<i>MAXMUDOVA Muyassar Maxmudovna</i>	Iogan Genrix Pestalossining pedagogik nazariyasining ahamiyati	312

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARNI MOSLASHUVINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Axmedova Zarrina Jamilovna,

Buxoro davlat universiteti

Psixologiya va sotsiologiya kafedrasida o'qituvchisi

Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilaridagi adaptatsiya jarayonlarini o'rganishning ijtimoiy psixologik determinantlarini aniqlashga oid tegishli xulosa va tavsiyalar ishlab chiqildi. Tadqiqot jarayonida suhbat, kuzatuv, anketa, kontent-tahlil, shuningdek, mavzuga oid adabiyotlarni o'rganish taxlil etish va umumlashtirish; anketa; eksperiment; bashorat va tashxis metodlari olib borildi. O'zbekistonning baxt indeksi bo'yicha o'rnini yaxshilashda psixologik ta'sirlarning ahamiyati sifatida insonlardagi hayot mazmuni va hayotdan qoniqish tushunchalariga bog'liqligi, masalalarida global omillarni qamrab olgan izlanishlar asosida ilmiy-amaliy psixologik jabhalar yoritishga harakat qilindi. Maktabda moslashuv jarayonlariga oid mashg'ulotlarni zamonaviy usullarda tashkil etishni takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: Maktab, bolalar, psixologiya, adaptatsiya, determinant, ijtimoiy psixologiya, kognitiv, salomatlik, bolalar psixologiyasi, yosh davrlari, amaliy ko'nikma, trening, konsultativ faoliyat.

ПЕДАГОГИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ АДАПТАЦИИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

В данной статье разработаны соответствующие выводы и рекомендации, касающиеся выявления социально-психологических детерминант исследования адаптационных процессов у учащихся начальной школы. В процессе исследования использованы методы интервью, наблюдения, анкетирования, контент-анализа, а также изучения литературы по теме, анализа и обобщения, опроса, эксперимента, прогнозирования и диагностики. В целях улучшения позиции Узбекистана по индексу счастья была предпринята попытка пролить свет на научно-практические психологические аспекты на основе исследований, охватывающих глобальные факторы, такие как важность психологических эффектов в понимании людьми смысла жизни и удовлетворённости жизнью. Разработаны научно-практические рекомендации, направленные на совершенствование организации обучения адаптационным процессам в школе современными способами.

Ключевые слова: школа, дети, психология, адаптация, детерминанта, социальная психология, познавательная, здоровье, детская психология, юношеские периоды, практические навыки, обучение, консультационная деятельность.

PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE ADAPTATION OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

This article develops relevant conclusions and recommendations concerning the identification of socio-psychological determinants of the study of adaptation processes in primary school students. In the research process, the methods of interviews, observation, questionnaires, content analysis, as well as literature study on the topic, analysis and generalisation, survey, experiment, forecasting and diagnostics were used. In order to improve Uzbekistan's position on the happiness index, an attempt was made to shed light on scientific and practical psychological aspects through research covering global factors such as the importance of psychological effects in people's understanding of the meaning of life and life satisfaction. Scientific and practical recommendations aimed at improving the organisation of adaptation training at school in modern ways have been developed.

Key words: school, children, psychology, adaptation, determinant, social psychology, cognitive, health, child psychology, youth periods, practical skills, training, consulting activity.

Kirish. XXI asr boshlarida kechayotgan global ijtimoiy-iqtisodiy va geosiyosiy jarayonlar, dunyoning g'oyaviy-mafkuraviy qiyofasini o'zgartirib, yangicha tafakkur va dunyoqarashni shakllantirishni taqozo etmoqda. Bugungi kunda ta'lim-tarbiya tizimining bosh maqsadi ham bevosita ijtimoiy-gumanitar fanlarni puxta biladigan, huquqiy savodxonligi yuqori bo'lgan, jahon maydonida o'z bilimi orqali raqobatlasha

oladigan, o'zining fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lgan, Vatani hamda millatiga nisbatan mehr-muhabbat tuyg'ularini namoyon eta olish hislatlarini maktabgacha ta'lim tarbiyachilarida shakllantirishga yo'naltirilgan.

Yoshlarga chuqur ilm berish, ularning qobiliyatini xar tomonlama o'stirish mustaqil o'zbekistonimiz kelajagi xamda ravnaqi uchun iqtidorli yoshlarni tarbiyalab yetishtirish, sharaflari va ayni bir vaqtda yuksak maqsad yo'lida qilinadigan xizmatdir.

Bularning xammasi umumta'lim tizimida ta'limni yanada takomillashtirishni, o'quv dasturlarini qaytadan ko'rib chiqish va hozirgi tarbiyalanuvchilarga javob beradigan darajaga keltirishni taqazo etmoqda. Respublika Oliy Majlisi sessiyasida qabul qilingan. «Kadrlar tayyorlashning Milliy Dasturi» va Vazirlar Maxkamasining «Uzluksiz ta'lim tizimini yanada takomillashtirish tug'risida» 1998 yil 5 yanvardagi qarori yuqorida qayd qilingan barcha dolzarb masalalarni qamrab olgan.

Jamiyatning sohalari faol qayta ko'rilgan hozirgi paytda jamoada sog'lom psixologik muhit yaratish yo'l yo'riqlarini egallagan odamlarga katta ehtiyoj sezilmoqda. Ana shunday jamoa hamjamiyat malaka ko'nikmalari ko'p jihatdan maktabda shakllantiriladi.

Maktab islohati to'g'risidagi materiallarda bunday deyilgan: “Maktabda yuksak axloqiy mavzular haqidagina gapirib qolmay bolalar o'z fe'l atvorini shu axloqiy moslashtirishga ham o'rgatirish kerak. Maktab jamoalarida o'zini o'zi boshqarish negizlarini faolroq rivojlantirish mana shuning uchun zarurdir. Bu ishda o'qituvchilar oqilona yordam berishlari kerakligi tabiiy.” Maktab yoshdanoq o'quvchilarni odamlar bilan muloqat qilish usullarini egallashga jamoaning ma'naviy muhitini yaratishga yo'naltirish. Bolalarni bu ishga avvalo o'qituvchi o'rgatishi mumkin va lozim.

Mavzu bo'yicha adabiyotlar tahlili. Pedagog A.S.Makarenko jamoaning majburiy ko'rsatkichlari sifatida uning “uslub” “ohangini” kiritgan edi. “Uslub” va “ohang” sohasi har doim pedagogik “nazariya” tomonidan inkor etilgan edi: vaholanki, bu jamoa tarbiyasining eng jiddiy eng muhim bo'limidir. Uslub - eng nozik va tez buruluvchan narsadir. Uni dam parvarish qilish, har kuni kuzatish kerak, u xuddi gulzor kabi sinchkovlik bilan g'amxo'rlik qilishni talab etadi: uslub juda sekinlik bilan barpo etiladi. Shuning uchun uni an'analar ya'ni sof ong bilan emas balki zamonda yashayotgan katta avlodlar tajribasiga butun jamoaning buyuk obro'siga ongli hurmat bilan qabul qilinadigan qoidalar va odatlarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. Ko'pgina bolalar muassasalarining muvaffaqiyatsizligi shuning uchun bolalarni ularda uslub ishlab chiqilmagan va odatlar hamda an'analar tarkib topgan edi. Bunday odat va an'analar tarkib topa boshlaganda esa, xalq maorifining o'zgarib turadigan inspektorlari ishlarini muntazam ravishda barbod qiladi va buni eng yaxshi niyatlar bilan amalga oshiradi.

M. R. Bityanovanning so'zlariga ko'ra, moslashish nafaqat ma'lum bir muhitda muvaffaqiyatli ishlashga moslashish, balki keyingi shaxsiy, psixologik va ijtimoiy rivojlanish qobiliyatini ham hisobga oladi

N. V. Kiryuxina o'z tadqiqotlarida moslashuvning uch turini ajratib ko'rsatadi:

1. biologik moslashuv-bu atrof-muhit bilan faol ta'sir o'tkazish jarayoni;
2. ijtimoiy moslashuv-bu ijtimoiy sharoitlarga moslashish qobiliyati;
3. fiziologik moslashuv-bu vaziyatning ehtiyojlarini to'liq qondiradigan reaksiya.

Shuni ta'kidlash kerakki, muallif nuqtai nazaridan ushbu turdagi moslashuvlar bir-biri bilan bog'liq, shuning uchun bu moslashuv hodisasining o'ziga xos xususiyatlarini ko'rsatadi va uni shaxsiyat rivojlanishining barcha tomonlariga ta'sir qiladigan uchburchak jarayon sifatida belgilaydi.

Shuningdek, V. A. Slastenin psixologik moslashuv deganda shaxsning aqliy faoliyatini atrof-muhitning ijtimoiy va ijtimoiy-aqliy talablariga, inson faoliyatining shartlari va mazmuniga yaqinlashtirish jarayoni tushuniladi va V. P. Kashirin bu ichki va tashqi yashash sharoitlarini uyg'unlashtirish jarayoni ekanligini anglatadi. va shaxs va atrof-muhit faoliyati Shunday qilib, "moslashish" tushunchasi turli xil ma'nolarga ega, ammo ma'lum bir tadqiqotda biologik yoki ijtimoiy jihatdan boshqacha ko'rib chiqiladi

Bundan tashqari, V. Bakli insoniyat jamiyati yuqori darajada rivojlangan "murakkab adaptiv tizimlar"ning o'ziga xos sinfiga tegishli ekanligini isbotlashga urindi. Keyinchalik E. S. Markaryan o'z g'oyalarini ishlab chiqdi va moslashuvning ijtimoiy kontekstini aniqlashtirish uchun jamiyatni "adaptiv-adaptiv tizimlar" ning maxsus toifasiga kiritish kerak degan xulosaga keldi. Uning fikriga ko'ra, ushbu atama "moslashuvchan bo'lishni davom ettiradigan, shu bilan birga madaniyat fenomenining paydo bo'lishi tufayli maqsadli transformatsion faoliyatga aylanadigan inson faoliyatining ikki tomonlama tabiatini ifodalashga mo'ljallangan".

Moslashuv jarayonini yanada tushunish uchun ijtimoiy moslashuv va sotsializatsiya o'rtasidagi munosabatni ko'rib chiqish muhimdir. I. S. kon sotsializatsiya-bu shaxsning ijtimoiy tajribani, jamiyatning to'laqonli a'zosi sifatida ishlashiga imkon beradigan ma'lum bilimlar, me'yorlar, qadriyatlar tizimini o'zlashtirish jarayoni, deb hisoblagan

Shu tufayli I. S. Kon moslashuv jarayonini umumiy shaklda quyidagicha taqdim etdi:

1. turli xil sharoitlarning o'zgarishi tufayli moslashuvning buzilishi;
2. moslashuvni tiklash uchun imkoniyatlarni safarbar qilish;
3. yangi sharoitlarga yakuniy moslashish (ijobiy yoki salbiy).

Aytish kerakki, inson hayoti davomida ko'pincha ijtimoiy muhitdagi o'zgarishlarga duch keladi va yangi sharoitlar uchun uning o'tmishdagi tajribasi mutlaqo foydasiz va u allaqachon ushbu sharoitlarga moslashishi kerak, bu erda siz o'zingizni, vaziyatni yoki ikkalasini o'zgartirishingiz kerak.

F. B. Berezinning ta'kidlashicha, moslashish jarayonida tana tizimlarining ishlashi optimallashtiriladi va muvozanat "inson-atrof-muhit" tizimi. U evolyutsiya jarayonida ishlab chiqilgan va organizmning tez-tez o'zgarib turadigan atrof-muhit sharoitlariga ega bo'lish imkoniyatini ta'minlaydigan adaptiv mexanizmlarning imkoniyatlari tufayli shunday xulosaga keldi

1. yo'nalish bo'yicha: tashqi, ichki;
2. ob'ekt bo'yicha: ishlab chiqarish, nikoh, qo'shni-do'st, siyosiy-huquqiy, o'quv, ijtimoiy-psixologik, ijtimoiy, iqtisodiy;
3. amalga oshirish tabiati bo'yicha: ixtiyoriy, majburiy;
4. innovatsiyalarning tabiati bo'yicha: birlamchi, ikkilamchi;
5. adaptiv muhitning tarkibiy qismlariga ko'ra: mavzu-faoliyat, shaxsiy;
6. shaxsning o'zgarishi yo'nalishi bo'yicha: progressiv, regressiv;
7. psixologik tarkibga ko'ra: moslashish, noto'g'ri ishlash, qayta moslashish.

Endi unga ta'sir qiladigan sharoitlar tushuniladigan moslashish omillarini ko'rib chiqing. Ko'pincha omillar ichki (ijtimoiy muhit sharoitlari) va tashqi (insonning individual imkoniyatlari)ga bo'linadi.

Moslashuv mavzusi-bu shaxs yoki shaxslar to'plami, tashkilot yoki institutni o'z ichiga olgan moslashish jarayonida faoliyatning tashuvchisi va manbai.

Moslashuv ob'ekti moslashish sub'ektining ehtiyojlarini amalga oshirish bilan bevosita bog'liq bo'lgan voqelikning bir qismi bo'lishi mumkin. Moslashuv ob'ekti sifatida siz faoliyatni, shaxsni, shaxslar guruhini belgilashingiz mumkin.

Bundan tashqari, bir nechta mezonlarga ko'ra ajralib turadigan moslashish darajalari mavjud. Agar shaxsning moslashish sub'ekti sifatida xarakteristikasiga asoslansa, u holda biologik (organizm - atrof - muhit tizimidagi moslashuv) va ijtimoiy (shaxs-ijtimoiy muhit tizimidagi moslashuv) darajalari ajratiladi. Ijtimoiy daraja shaxsga immanent (ijtimoiy-psixologik moslashuv) va undan ajratilgan (o'ziga xos ijtimoiy shakllanishlar, ijtimoiy umumiyliklar - tashkilotlar va ijtimoiy institutlar)ga bo'linadi.

D. B. Elkoninning fikricha, bolada asosiy psixologik neoplazmalar yangi faoliyatni rivojlantirish jarayonida shakllanadi. Bolalardagi fikrlash ong markaziga o'tadi va dominant aqliy funktsiyaga aylanadi va asta-sekin qolgan aqliy funktsiyalar (xotira, e'tibor, idrok) intellektuallasha boshlaydi va o'zboshimchalik bilan bo'ladi

Shuni ta'kidlash kerakki, dastlab 6-7 yoshli boshlang'ich sinfo'quvchisi, qoida tariqasida, aniq o'ylaydi, lekin keyin u asta-sekin olingan ma'lumotlarni umumlashtirish va mavhumlashtirish qobiliyatiga o'tishni boshlaydi. O'rganish ta'siri ostida xotira ikki yo'nalishda rivojlanadi:

1. og'zaki-mantiqiy, semantik yodlashning roli va ulushi ortib bormoqda (vizual-majoziy bilan taqqoslaganda);
2. bola o'z xotirasini ongli ravishda boshqarish va uning namoyon bo'lishini tartibga solish qobiliyatini egallaydi (yodlash, ko'paytirish, eslash).

Boshlang'ich sinfo'quvchilarida birinchi signal tizimi ustunlik qiladi,

M. R. Bityanovning so'zlariga ko'ra, bolaning moslashuvi ma'lum bir yangi pedagogik muhitda o'zining shaxsiy, jismoniy, intellektual va boshqa potentsiallarini to'liq rivojlantirishga moslashganda muvaffaqiyatli hisoblanadi

Boshlang'ich sinfo'quvchisi maktabda o'qishga juda uzoq vaqt moslashadi, chunki barcha tana tizimlarida sezilarli keskinlik zarur, chunki ko'plab vazifalar hali ularning tajribasi bilan bog'liq emas, shuning uchun intellektual va jismoniy kuchlarni maksimal darajada safarbar qilish talab etiladi.

A. V. Lunacharskiyning so'zlariga ko'ra, yangi jamiyatda o'qimishli odamning idealiga aylanish uchun siz o'zingiz yashaydigan madaniyatni tushunishingiz va o'zingiz uchun foydali bo'lishingiz va jamiyatga boshqa odamlarning ongi va qalbida aks etadigan boylikni olib kelishingiz kerak, ya'ni u intellektual rivojlangan va bilimli odamni shunday tasavvur qilgan.

20-yillarda sovet arboblari tufayli pedagogikada ta'lim va ta'limning gumanistik va demokratik tamoyillari ishlab chiqildi. O'qitish amaliyotida o'qitishning faol tadqiqot usullari qo'llanila boshlandi. Birinchilardan biri P. P. Blonskiy yangi insonparvarlashtirilgan maktab faoliyatining ilmiy asoslarini ishlab chiqa boshladi, unda bolaning o'zi faoliyati asos bo'lib, keyin o'qituvchi beradigan material yordamida asta – sekin o'z – o'zini rivojlantirish mavjud, ya'ni o'qituvchining o'zi yordamchi, bolaning xodimi. Shunday qilib,

bolalarni faol faoliyatga, zukkolikka, ijodkorlikka, mustaqillikka undash juda muhim edi, tabiiy tarbiya bo'lishi kerak, bu erda biz bolaning ichki dunyosiga tegmaymiz, faqat uni faoliyatga undashga harakat qilamiz

Gumanistik pedagogikada S. T. Shatskiyning ilmiy asoslarini ham faol ishlab chiqdi va amalga oshirdi. Uning fikriga ko'ra, o'qituvchi faqat pedagogik mahoratni o'zlashtirgandagina amalga oshirilishi mumkin, u o'zining pedagogik "instinktini" ochib berishi va rivojlantirishi kerak. Pedagogik texnika va pedagogik san'atni o'zlashtirish uchun ushbu ijodiy ish bilan muntazam shug'ullanish kerak, ta'lim va tarbiyaning organik sinteziga intiladi. O'qituvchilar uchun asosiy qadriyat bolaning shaxsiyati edi va uning atrofida barcha o'quv faoliyati allaqachon to'plangan edi. Biroq, vaqt o'tishi bilan mamlakatdagi siyosiy vaziyat o'zgardi, shuning uchun ta'limni insonparvarlashtirish muammosiga munosabat o'zgarib boshladi, boshqa usul va mutlaqo boshqa turdagi o'qituvchiga ehtiyoj paydo bo'ldi

Shunga qaramay, A. S. Makarenko innovatsion pedagogika uchun yaxshi zamin tayyorlandi, u ham uning faoliyatining barcha xarakterlarini ochib berish uchun shaxs diqqat markazida bo'lishi kerak deb hisobladi. Uning ta'kidlashicha, bola nafaqat tarbiya ob'ekti, balki ular kattalar singari o'rtoqlar va fuqarolar, ular ham quvonch va mas'uliyat huquqiga ega. To'g'ri tashkil etilgan pedagogik jarayon uchun har bir bolaning hayoti yo'naltirilishi, birlikda xilma-xillikka erishish kerak

Tahlil va natijalar. Bolalar guruhining shakllanishi sharoitida ijtimoiy-psixologik adaptatsiyaning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash uchun biz maktab-gimnaziyada empirik tadqiqotlar o'tkazdik. Bu gumanitar tarafdorlik va birinchi sinfdan boshlab frantsuz tilini majburiy o'rganishga ega bo'lgan umumiy maktab.

Tadqiqot namunasi bog'cha tarbiyalanuvchilari, har bir sinfdan 20 kishi. 1-guruhda 11 o'g'il va 9 qiz, 2-guruhda 7 o'g'il va 13 qiz, jami 40 kishi bor.

Biz ijtimoiy-psixologik adaptatsiya darajasi bolalar jamoasining birdamlik darajasiga bog'liq deb taxmin qildik. Shuning uchun ijtimoiy-psixologik adaptatsiyaning yuqori darajasiga ega bo'lishi kerak.

Adaptatsiya samaradorligini o'rganish usullari mezonlarning miqdoriy ko'rsatkichlarini olish, ularning har biri uchun moslashish jarayonida yuz beradigan o'zgarishlarni qayd etish, ularning yordami bilan olingan natijalarni statistik tahlil qilish imkonini berishi kerak.

Tadqiqotning bosqichida biz K.Rojers va R.Diamond metodologiyasiga muvofiq ijtimoiy-psixologik adaptatsiya darajasi bo'yicha tadqiqot o'tkazdik Har bir bola quyidagi matnli shaklga ega bo'lishi kerak: "iltimos, quyidagi savollarga javob bering:

1. Agar siz o'z sinfingizdagi biron bir o'quvchini tug'ilgan kuningizga taklif qilish imkoniga ega bo'lsangiz, unda kimni taklif qilgan bo'lardingiz? (Bu erda va keyingi uchta savolga ushbu shaxsning familiyasi va ismini ko'rsating.)

2. Kim bilan bitta stolda o'tirishni xohlamaysiz?

1-guruhda olingan ma'lumotlarga asoslanib, siz quyidagi tavsifni berishingiz mumkin: integral "moslashish" indikatoriga ko'ra, guruh yuqori adaptiv qobiliyatlarga ega ekanligi bilan tavsiflanadi, ya'ni.ushbu guruhda yuqori va normal adaptiv qobiliyatlarga ega bo'lgan respondentlar ko'proq mavjud.

2-guruhda, "moslashish" integral ko'rsatkichi bo'yicha, guruh adaptiv qobiliyatlarning pasayishi bilan tavsiflanadi, ya'ni.ushbu guruhda normal va past adaptiv qobiliyatlarga ega bo'lgan respondentlar ko'proq mavjud. Ushbu guruhdagi respondentlarning aksariyati o'zini o'zi qabul qilish va boshqalarni qabul qilish uchun past integral ko'rsatkichga ega, ustunlik darajasi yuqori.

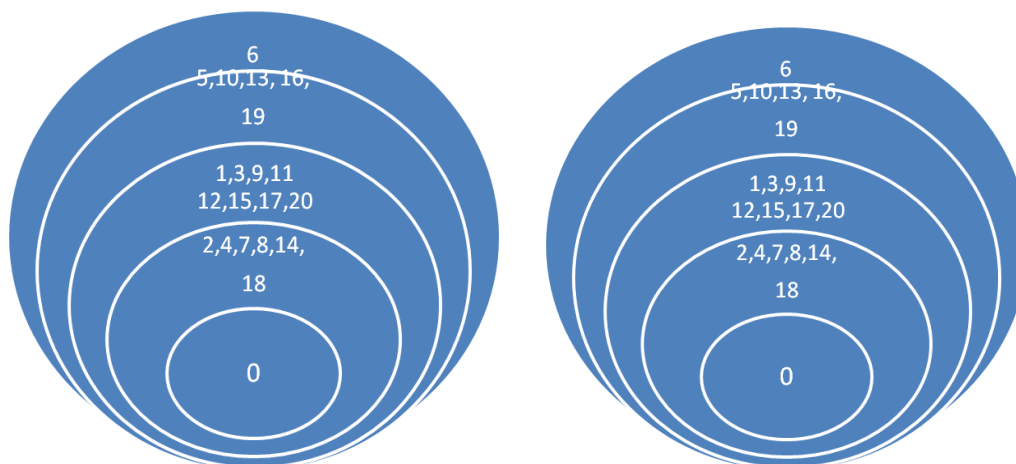
1-jadval.

1 va 2-guruhdagi holat guruhlari

Status guruhi	qabul qilingan tanlovlar soni	status guruhi a'zolari 1- guruh	status guruhi a'zolari 2-guruh
"Yulduzlar"	bitta mavzu bo'yicha olingan tanlovlarning o'rtacha sonidan ikki baravar ko'p.	№ 4,7,12-sonli	Ushbu guruhda "yulduzlar" yo'q
"Afzal ko'rilganlar"	bitta mavzu bo'yicha olingan tanlovlarning o'rtacha sonidan bir yarim baravar ko'pdir,	№ 1,2,9,14,17 - sonli	№№ 2,4,7,8,14,18,
"Qabul qilingan"	qolganlarning hammasi	№№ 3,5,6,8, 10, 11,13,15, 18,19,20	№№ 1,3,9,11,12, 15, 17,20
"Qabul"	bitta mavzu bo'yicha olingan	№ 16	№ 5,10,13,16,19

qilinmagan"	tanlovlarning o'rtacha sonidan bir yarim baravar kam		
"Rad etilganlar"	nolga teng yoki ushbu jamoada bitta sub'ekt tomonidan qabul qilingan tanlovlar sonidan	ikki baravar kam" rad etilganlar " yo'q	№6

Olingan ma'lumotlarga asosanib, biz 1 va 2-guruh uchun holat guruhlari a'zolarining holatini grafik tasvirladik.

1-guruh subyektlar uchun o'zaro imtiyozlar mavjud: 1-4 va 12-14. Salbiy o'zaro aloqalar mavjud emas. Tanlovlarning o'zaro nisbati = 0,016, bu guruh birlashuvining zaif ko'rsatkichidir.

Eksperimental tadqiqotlar natijalariga ko'ra biz quyidagi xulosalar chiqarishimiz mumkin:

1-guruh yuqori adaptiv qobiliyatlarga ega ekanligi bilan tavsiflanadi. 2-guruhning shakllanish bosqichida, shuning uchun ko'pchilik o'quvchilar normal va past moslashish qobiliyatiga ega va guruh adaptiv qobiliyatlarning pasayishi bilan tavsiflanadi.

1-guruh-bu shakllangan o'quv jamoasi, sinfda aniq rahbarlar bor, 9 ta o'zaro ijobiy munosabatlar mavjud, "qabul qilinmagan" guruhda bitta odam bor, "rad etilgan" yo'q, tanlovlarning o'zaro nisbati \ u003d 0,63, bu guruh birlashuvining yaxshi ko'rsatkichidir.

2-guruhda aniq rahbarlar aniqlanmagan, ikkita o'zaro ijobiy munosabatlar mavjud," qabul qilinmagan "guruhda besh kishi, bitta" rad etilgan", tanlovlarning o'zaro nisbati \ u003d 0.016, bu guruh birlashmasining zaif ko'rsatkichidir.

Ya'ni, maktab o'quvchilari 1-sinfdan beri birga o'qigan va o'quv jamoasi uzoq vaqtdan beri shakllangan sinfda ijtimoiy-psixologik adaptatsiya va guruh birlashuvi darajasi yuqori.

Xulosa. Aqliy adaptatsiya muammosi zamonaviy sharoitda tobora muhim ahamiyat kasb etayotgan turli bilim sohalari chorrahasida joylashgan ilmiy izlanishlarning muhim sohasidir. Shu munosabat bilan adaptiv kontseptsiyani insonni har tomonlama o'rganishga istiqbolli yondashuvlardan biri deb hisoblash mumkin.

Ijtimoiy-psixologik adaptatsiya qo'rquv, yolg'izlik tuyg'usidan xalos bo'lish yoki ijtimoiy o'rganish muddatlarini qisqartirishdan iborat bo'lishi mumkin, bunda ijtimoiy yoki guruh tajribasiga asosanib, odam darhol ko'proq mos keladigan xatti-harakatlar dasturini tanlab, sinov va xatolarga bo'lgan ehtiyojdan xalos bo'ladi. Ijtimoiy-psixologik adaptatsiya jarayoni ijtimoiy institutlar tizimi orqali amalga oshiriladi, unda shaxsning ijtimoiy fazilatlarini ijtimoiy ahamiyatga ega qadriyatlarga muvofiq tuzatiladi va shakllanadi.

Kasbiy va o'quv guruhlarida aqliy moslashishni yaxshilaydigan muhim omillar ijtimoiy birdamlik, shaxslararo munosabatlarni o'rnatish qobiliyati, ochiq muloqot qobiliyatidir. Kichik guruhdagi shaxslararo munosabatlarning xususiyatlari katta yoshdagi maktab o'quvchilarining shaxsiyatini shakllantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Maktab jamoasidagi munosabatlar nafaqat o'quvchilarning bir-biriga bo'lgan munosabatlariga, balki o'qituvchilarga birgalikdagi faoliyatning shartlari va tabiatiga ham bog'liq. O'quv guruhidagi barcha tadbirlar har doim va hamma narsada kollektivistik tamoyillarni shakllantirish, do'stona qo'llab-quvvatlash va o'zaro yordam ruhini mustahkamlash va rivojlantirish uchun tashkil etilishi kerak.

Shaxslararo munosabatlar birgalikdagi faoliyat davomida shaxslararo muloqotga bog'liq. Haqiqiy Birlashgan jamoa darhol paydo bo'lmaydi, lekin asta-sekin shakllanadi va bir qator bosqichlardan o'tadi.

Guruhning birlashishi qo'shma guruh faoliyati jarayonida guruh ichidagi aloqalar rivojlanib borishi bilan, o'quvchilarni bir-biriga yaqinlashtiradigan jamoaviy hissiy tajribalar mavjud bo'lganda sodir bo'ladi.

Adabiyotlar:

1. Pickren W. E., Rutherford A. A history of modern psychology in context. Hoboken, New Jersey. 2010. 380 p.
2. Александровская, Э.М. Психологическое сопровождение школьников [Текст]: Учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений / Э.М. Александровская, Н.И. Кокуркина, Н.В. Куренкова. — М. : Академия, 2002. - 208с.
3. Djamilovna A.Z. Study of the formation of crime motivation in adolescents as a problem of psychological research, I.N. Bakhtiyorovna - ResearchJet Journal of Analysis and Inventions, 2022
4. Ахмедова З.Ж. “Педагогико-психологические особенности адаптации младших школьников к учебной деятельности” Вестник интегративной психологии 2023 Выпуск 29